

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Васильєв К. К., д-р мед. наук;
Власенко В. М., канд. іст. наук;
Дегтярьов С. І., канд. іст. наук;
Звагельський В. Б., канд. філол. наук;
Клименко В. А., канд. іст. наук;
Куліш А. М., д-р юрид. наук;
Лобко Н. В., канд. іст. наук;
Нестеренко В. А., канд. іст. наук

Видання рекомендовано до друку рішенням вченої ради юридичного факультету Сумського державного університету (протокол № 9 від 26.06.2013 р.)

Суспільно-політичні процеси на українських землях: історія, проблеми, перспективи : зб. матер. II Всеукр. наук.-практ. конф., м. Суми, 21 травня 2013 р. / за заг. ред. В. А. Нестеренка. – Суми : Сумський державний університет, 2013. – 116 с.

До збірника увійшли наукові статті та повідомлення викладачів, студентів та молодих вчених ВНЗ України, виголошені в рамках II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Суспільно-політичні процеси на українських землях: історія, проблеми, перспективи» (Посвідчення УкрІНТЕІ № 100 від 21 лютого 2013 р.), присвячені актуальним питанням суспільно-гуманітарних наук.

БАТЬКІВСЬКА ЛІНІЯ РОДОВОДУ КНЯЗЯ ДМИТРА ВИШНЕВЕЦЬКОГО

Серед істориків немає єдиної думки про родовід Дмитра Вишневецького. Отже, розглянемо існуючі на сьогодні погляди на його походження.

Найбільш популярною є версія про те, що Дмитро Вишневецький належав до князівського роду Корибутовичів-Вишневецьких, що мали своїм родоначальником великого князя Литовського Гедиміна [1, с.300-301]. Нащадки Гедиміна стали засновниками багатьох відомих родин, серед яких були польська королівська династія Ягеллонів, польські, литовські та українські князівські роди Збаразьких, Вишневецьких, Сангушків, Несвицьких, Ровенських, Порицьких, Вороневських, Чорторійських, Корецьких, київські князі Олельковичі, а також московські роди Голіциних, Куракіних, Хованських та Трубецьких. Правнук Корибута-Димитрія Солтан заснував замок Вишневець і першим почав називати себе князем Корибут-Вишневецьким. Брат Солтана Василій мав сина Михайла, який і став родоначальником князів Вишневецьких. А вже Дмитро Іванович був його онуком.

М.Грушевський писав: *«Рід княжат Вишневецьких був галузю (старшою лінією) князів Збаразьких, потомків князя Федька Несвицького, славного героя повстання українського панства під прапором Свидригайла. Се був багатий княжий рід, якого гніздом була полуднево-західна Волинь (Кременеччина), а два близько положені містечка Збараж і Вишневець... дали імення двом княжим лініям свого роду»* [2, с.54].

Відносить його до нащадків Рюрика і російський історик М.Карамзін.

Польські вчені також вважають, що він походить з роду Корибута сина Ольгердова.

«Родословная книга» засвідчує походження Вишневецьких з княжого роду Гедимінів. Зокрема, в ній зазначалося, що, батько Д.Вишневецького – князь Іван Михайлович з 1533 р. був старостою ейшильським і воронянським, з 1536 р. – пропойським і чичерським, а з 1541 р. – канівським та черкаським. Помер він у 1543 р. Мати – Анастасія Семенівна, дочка Семена Олізаровича і княгині Острозької, сестри князя Костянтина, ревнителя православ'я в Україні, народила чотирьох синів – Сигізмунда, Дмитра, Андрія, Костянтина – і доньку Катерину.

Є ще один родовід Вишневецьких, який починається з Федора Несвіцького (1441 р.). В документах згадуються син Федька Несвізького – Юрій, котрий володів тоді маєтками біля Луцька, і діти його другого сина – Василя, на той час уже покійного. В 1463 р. вони ділять між собою спадок по батькові – Збаражчину і декілька сіл у Луцькому повіті... Василь Васильович, мабуть, найстарший із братів, узяв собі частку, центром якої був город Збараж... У дільничому акті, про який іде тут мова, брати Несвізькі уперше виступають як *«отчичі й дідичі Збаразькі»*...

Отже, у Федора був син Василь (1463 р.), який мав трьох синів – Василя, Семена і Солтана.

У Василя Васильовича Збаразького і його дружини Ганни було теж три сина: Семен, Михайло і Федір. У Михайла Васильовича Збаразького, який отримав у спадок від бездітного дядька Солтана і його дружини Тетяни Вишневець.

Михайлові під час поділу з братами, перепали *«два Вишнівці»*, що були центром його володінь, і за ним згодом закріпилося прізвище *«Вишневецький»*. Не можемо точно сказати, коли він почав так писатися. На документі від 1491 р. підписується ще як Збаразький, а наступний документ, у якому він фігурує, датований аж 1497 р., і тут Михайло виступає вже як Вишневецький.

Під цим прізвищем з'являються потім усі його нащадки. Було у нього четверо синів: Іван, Федько, Федір, Олександр. У Івана Михайловича, який відтепер звався Вишневецьким і його двох дружин було шестеро дітей: Дмитро, Жигмоней, Андрій, Костянтин, Катерина, Олександр. У найстаршого – Дмитра Івановича – дітей не було, бо був Дмитро (Байда) не одружений.

Рід Вишневецьких був знаний у XVI столітті як один із найзавзятіших противників татар. Батько Дмитра разом з його матір'ю були захоплені в 1544 р. до татарської неволі і перебували декілька років у Криму.

Фактично Дмитро продовжив боротьбу свого діда – князя Михайла Васильовича Вишневецького, який ще у 1512 р. зі своїми синами Олександром та Іваном (батьком Дмитра) розбив орду під Лопушною, яка йшла з великим ясиром.

Прізвище Вишневецькі походить від містечка Вишнівець на Волині (тепер – Тернопільська область). За історичними джерелами Костянтин Вишневецький 1583 р. був старостою житомирським.

Вишневецький Іван Михайлович (1490-1543) – український магнат, син князя Михайла Васильовича Вишневецького (1475-1512). З 1533 р. був старостою ейшильським і воронянським, з 1556 р. – пропойським і чичерським, а з 1541 р. – канівським та черкаським.

Разом з батьком Михайлом і братом Олександром у 1512 р. розбив кримськотатарську орду під Лопушною.

Дмитро Вишневецький народився в 1517 р. в місті Вишнівці (імовірно 8 листопада – в день святого Дмитра) і був старшим з чотирьох синів Івана Михайловича Вишневецького від його першої дружини Анастасії Семенівни – донька Семена Олізаровича (Олізарія) та княгині Острозької, сестри князя Костянтина Острозького.

Вперше його ім'я згадується в документах 1545 р. під час ревізії Кременецького замку. У цей час королівський комісар Лев Патій проводив люстрацію (ревізію) Волинського воєводства. Документи свідчать про те, що князь Дмитро Іванович Вишневецький особисто прибув до міста Кременець, де перебував королівський комісар, і показав, що у Кременецькому повіті він володіє помістями Кушнин, Підгайці, Окнин, Гараж, Камарин, Крутнів і Лопушне. Князь був одним з чотирьох синів Івана Михайловича Вишневецького від його першої дружини Анастасії Семенівни з родини Олізарів.

В 1547 р. він судився з магнатом Чорторийським через будинок у Вільно та отримав привілеї на маєток Вонячин на Поділлі. Через рік, 1548 р., притягався до суду за «заподіяння кривди підданам королеви Бони».

Отже, князь Дмитро Вишневецький свій родовід він вів від Корибута-Димитрія, сина Великого князя Литовського Ольгерда Гедиміновича. Правнук Корибута-Димитрія Солтан заснував замок Вишневець і першим почав називати себе князем Корибут-Вишневецьким. Брат Солтана Василій мав сина Михайла, який і став родоначальником князів Вишневецьких. А вже Дмитро Іванович був його онуком.

По лінії матері Дмитро Вишневецький був споріднений із знатним албанським родом Скандерберга, з княжим сербським родом Якшичів і молдавським господарем Стефаном Великим (1457-1507).

Вірогідно, що ці родинні споріднення дому Вишневецьких із албанськими, сербськими, молдавськими родами відіграли велику роль в оформленні лицарського світогляду князя Дмитра Вишневецького та мали вплив на його антимусульманське наставлення і його пізніші політичні концепції.

1. Яковенко Н. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. (Волинь і Центральна Україна) / Н.Яковенко. – К., 1993. – С.300-301.

2. Грушевський М. С. Історія України-Руси. Т.VII / М.С.Грушевський. – Київ, 1995. – С.54.